

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

VI. Iac. Sadoletvs Episc. Carp. Federico Fregosio Archiepiscopo Salerni,
S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

In quo vercor, ne tu aliena sententia sis, qui humanam putes sapientiam, bonarum artium & literarum cognitionem esse, eam videri licet quae est inimica Deo. Non enim ita est. Humana est illa sapientia, quam refutat & aspernatur Deus, aduersusque eam in honorem stultitiam adducit, quae illa sapit & meditataur, quae ad fructus rerum mundanarum comparandos apta, appositaque sunt: quam nos Prudentiam vulgo appellamus: Solertiam quaedam accuratam & caute internoscens molestias, & voluptates: eadem adhibentem, quae opes, honores, diuitias, potestatesque sunt illarum: contraria vero reiciens, atque euitantem. Haec enim ad diuersum longe finem a Deo, tota directa est: & qui in hisce huius est, hoc est, cui ista praecelsitibus cordi non sunt, ille Deo praecipue gratus & probatus est. Atrium vero liberalium, & philosophiae cognitio, in eximia parte verae sapientiae statuenda est: si sit ea ad Deum ascendere volenti tanquam gradus, non autem ad mundi fastum, praemiaque conuersa. Neque ego arbitror, quod audacter confirmare possum, quenquam in sacris literis, aut vlla denique in arte scientiae satis ynquam instructum & eruditum fore, cui ignorata philosophia fuerit. Ad quam ego te adhortari pro coniunctissima nostra necessitudine non desino: quae te in adulescentia tua aluit & produxit, eadem proeclatior te quoque aetate ornet & comitetur: tuque artis praestantissimae & optima, cuius adminiculo & viribus theologia est innixa, vbenotes inde fructus feras. Vale & nos dilige. Carpentoracis, III. Nonas Aprilis, M.D. XXXIII.

VI.

IAC. SADOLETVS EPISC. CARP.

Federico Fregesio Archiepiscopo Salerni, S. P. D.

In extremis literis tuis, quas abs te Nonis Iulij datas, ego tertio Idus Nouem. accepi, ratio a te reddita est, quare epistola tua sit longior, teque velut excusando exponis, non potuisse propter rerum copiam, & huius in scribendo muneris inexperiencem, (sic enim loqueris) breuius & contractius scribere. Quod ego quam in partem proferas, consituere adhuc non possum. Et cum si mea id causa dices, quod vereare, ne quid tuarum longiorum literarum offensionis mihi aut molestiae afferat: arbitror fieri a te nonnullam & mihi, & mutuae nostrae coniunctioni iniuriam, si putas me offendi posse tuis literis: aut si suspicari de me in animum inducis, quicquam mihi accidere abs te posse, quod non sit mihi omni cum laetitia ac suauitate, & expectantiam, & gratum. Imò verò tu, si quando breuiter scripturus sis, ad id tibi potius excusationem comparato: quasi inuideas mihi

mihî eximiam partem meæ voluptatis, cui iucundissima sunt scripta tua, eadem quæ longissima. Etenim cum te ipso carere mihi necesse sit, tuamque optatissimam, & mihi certè spectatissimam virtutem, prudentiam, humanitatemque quotidie requirere in mentem veniat: quid magis solatio potest esse, & lenamēto, quam in tuis literis, in tuis sermonibus scriptis, quando viua voce frui non licet, in tui memoria & cogitatione acquiescere? Quæ tunc me maximum in modum delectat, cum aliquid de te, vel abs te, recens ad me allatum aut audio, aut lego. Sin autem illud ipsum, scribere diffusè, & abundanter, tibi ipi fortasse graue, odiosumque est, plusque in eo, quod multum scribis, laboris, quam quod ad me scribis, inest voluptatis: equidem tuo imprimis commodo esse consilium volo. Sed tamen scito tua ista sententia (si modo ea tua est) nil mihi accidere posse incommodius. Sed neque ut hoc tu ita sentias, persuaderi mihi potest: & ego initium tuarum literarum sæpenumero degustans, in quo suavissimè atque amicissimè, tanquam deplorans disunctionem nostram, & quotidianos mecum congressus expetens, scribis, postquam id nobis ereptum est, ut iam nequeamus esse vnà, daturum te operam, ut facris de rebus ac questionibus literæ inter nos, & percunctationes non conualescant: cum facilè adducor ut credam, te quoque ad me libenter scribere: tum id certè tibi de me polliceor, & in scribendo ad te, & in tuas legendo, nullam à me percipi voluptatem, que quidem mihi maior esse videatur. Sed de his satis. Neque enim dubito, quin tu in amicitia nostra pati mihi & fide, & voluntate respondeas. Quod molestiam meam (sic enim appellas) tibi probatam esse dicis: gaudeo maiorem in modum, si quid fortasse imprudentius scriptum à me fuit, id à te in bonam partem accipi: plusque in hoc multò æquitati & humanitati tuæ, quam meæ modestiæ & moderatiori tribuendum est. Ego enim omnino scripsi inconsideratius: visusque sum præ me ferre (à quo certè abesse longè cupio) iactantiam quandam verborum, & animi leuitatem. Neutrum horum quidem ex ingenio meo: sed tamen nescio quo pacto mihi illud exiit, cuius me quotidie magis poeniteret (etenim magis indices ac magis difficultate suscepti oneris ac muneris retardor) nisi in eum hominem incidissem, qui cum summo & singulari iudicio, summam quoque æquitatem & clementiam naturæ habet coniunctam. Quapropter si me amas, quantum profectò amas, aut illa de literis meis verba tollito: aut ipsas potius concepito literas: ne apud alios non tam æquos homines, neque tam amantes mei meum mihi dedecori erratum sit. De fide & Operibus, nec tuam, satis perspicere quini sententiam, nec meam tibi paucis perferre audeo, ceteram tum, cum has literas dabam, in eo ipso loco

& parte

& parte operis mei, in qua de Operib. legis agitur, recognoscenda occupatus. Itaque in id tempus hæc tantæ questionis disceptatio reicitur, cum absoluto libro, aut illum integrum, aut saltem particulam istam exceptam ex eo ad te mittam. Responsiones meas tibi probari laetor: etsi id te magis confirmandi mei causa, quam quod tua illæ approbatione dignæ sint, ita sentire puto. Certe quod providebam & expectabam, potuisses tu me in maximas difficultates conicere: si qua sinum Abraham regnum intelligi cesorum dixi, illud apposuisses, querendo & percutando, num ante aduentum & mysterium Christi quisquam omnino homo in cesorum regnum introire potuisset. Scis enim his de rebus, quæ sit, & quanta contentio. Tertium autem cesum sedem esse summi & præpotentis Dei, coniectura etiam magis, quam cognitione certa suscipimus. Nam quoddam omnia tu paratas velis scripturæ esse sententias & autoritates, sit id copiarum & intelligentiarum tuarum: nos enim in toto isto genere ieiuniores sumus. Quod Hebraice linguæ tantum tribuendum putas, ego etsi in alia solitus sum esse sententia, non quoddam linguam illam nequam improbarim, sed quoddam Græcis semper magis fui deditus: tamen cum tantum tuum iudicium sit, facile tibi assentior, rem in se habere, ut tu dicis: hoc etiam magis, quoddam utriusque lingue egregie peritus & prudens, summam diiudicandi facultatem habere potes, mea quidem pigritia huiusmodi est, ut eo quod habeam, quamvis pusillo & tenui, cogar esse contentus: neque ad maiora illa aggredienda, aut animus mihi, aut vires suppetant. Quamobrem tu & tuam vicem, & meam, si in his elaboraveris, quæ tantopere nostræ religioni conducere existimas: mihi nil deperibit. Nam & utilitate eadem tecum perfruar, & tuam gloriam (si modo est spectanda in hisce rebus vlla gloria) mihi quoque recum statim esse communem. In tali enim amicitia & coniunctione, cuiusmodi nostra est, nihil utriusque nostrum ab altero sciendum potest esse. Deo Cherubin neque ego infirmitas sum duo testamenta rectè posse *ἀμφοτέρωθεν*, & tamen ratio illa veritatis, quam in ambobus eundem gradum tenere vis, aliquantum mihi diuersa videtur. Nam & vmbra verè sunt vmbrae, & corpus verè corpus: interest tamen non parum inter vmbraam & corporis veritatem: utrunque enim æqualiter verum est, sed non æquale verum. Sic & cælum scabellum pedum Dei, etsi de eo quæ verè cælum esse id dicimus, atque Deum esse: longo tamen distat veritatis intervallo à scabello suorum pedum Deorum. Verum hæc subtilioribus istis disceptatoribus relinquenda sunt. De arcana illa Hebræorum diuinaque scientia, quoniam nihil cognitum habeo, ne habeo quidem quicquam quod dicam: meam omnem sententiam ad tuum de illa iudicium ac commu-

commodo. Quod mihi de ea submouerat aliquam suspitionem, & tibi ingenue prolocutus sum: & tu scelus ac culpam nonnullorum in eo genere conuictis infectatus es. Mihi, his dimissis, illud potissimum cura est, vt in Euangelis & Paulo abstrusos & reconditos indagem sensus. Vrorum autem interpretibus nullis accuratius, quam his autoribus ipsis, qui illa scripta diuinitus ediderunt, vt è fontibus magis, quam ex riuus hauriam. Itaque locum illum de duob. gladiis in Luca meo quoque sensu interpretatus: rectè, an secus, vt tu queas diiudicare, mihi ad te exemplum meæ lucubrationis, quam leges cum tibi erit ortu. Quin & illud, quod penè fueram oblitus, scito datum mihi negotium à Pontifice Maximo, quem nos visum & salutatam Mathiam accessimus, vt totum illum sermonem interpreter, qui est à Christo habitus cum Nicodemo, cap. III. Ioannis, si ritè recorderis in quo de Spiritu spirante vbi velit, & quanquam vox eius audiatur, ignorato tamen vnde veniat, aut quo vadat, obscura admodum & perdifficilis est narratio, tantis doctissimorum diffensionibus vt mihi videatur fieri posse implicatus. Item & alter locus in extremo Euangelio mihi exponendus est, quo Christus Magdalenam ipsam agnoscentem prohibet ab amplexu. Noli me tangere, inquit: nondum enim ad patrem ascendi meum. In his duobus locis explanandis si quid tu mihi afferes subsidij, atque opis, ac laborantem tuo prestante ingenio subleuabis: erit causa, cur hunc laborem mihi fuisse oprandum putem. Quod obsecro te quidem vt facias, reque inspecta accuratè & diligenter participem citò me facias & sensus & iudicii omnis tui. Quid aliud tibi scribam? quid illud nimirum, mihi esse molestissimum, quò vsq; eo tardè commeent inter nos literæ, quippe cum recentes hæ tuæ quatuor menses ipsos in via moratè sint: quòd si idem euenturum est in meas, quæ spes est, nos posse hæc incundissima, & mihi multum exoptata consuetudine scribendi inter nos, curasque communicandi, perfrui? Quare si Lugdunum scripseris ad tuos vt studeant esse diligentiores, & illos credo expergesceris, & mihi feceris gratissimum. Vale, Carpent. Idibus Nouemb. M.D.XXXIII.

VII.

IAC. SADOLET. EPISC. CARP. FEDERICO FREGOSIO Archiepiscopo Salerni, S.P.D.

ACCEPTI literas tuas, quas Bachij puer ad me attulit, à quo cum percunctatus essem de te ea que volebam, atque is mihi omnia lera respondisset: alacriore animo conuersus sum ad lectionem literarum: in quibus recognoui animum tuum pristinum